

Omgestaltning av Stortorget Karlskrona

Omgestaltningen av Stortorget, i detta fall framför allt Karl XI-monumentet, kom till vår kännedom genom att Karlskrona kommuns Fritids- och kulturförvaltning ställde en fråga om vår medverkan i projektet. Vi fann då att ärendet, trots att det var ganska långt gånget, inte tidigare hade beretts av Blekinge museum varvid frågan om hur ärendet hanterats kom upp. Kommunen kallade då till ett möte i september 2016 som dock med kort varsel avbokades. Då det ännu inte kallats till ett nytt möte lämnar vi följande yttrande.

Frågan rör särskilt förändringen av Karl XI-monumentet på Stortorget.

Av förslaget framgår att gräsytan kring monumentet av Karl XI skall ersättas av en stenyta. I stenen skall sedan ett antal namn på personer som verkat i Karlskrona skrivas in. Detta tillsammans med bl.a. citat ur Eric Dahlbergs dagbok samt devisen "Nescit Occasum".

Statyn är en god representant för det sena 1800-talets idéer om nationalstaten. Runt om Sverige restes under denna period många monument i denna anda. Exempelvis Karl XII i Stockholm, Tegnér i Lund, von Döbeln i Umeå, Karl X Gustav i Uddevalla, Karl XIV Johan i Norrköping och Engelbrekt i Örebro. Invigningen av statyerna hade en nästan förutbestämd ceremoni där föreställningar om historia skapades och förmedlades. Det brukade ingå kungabesök, bankett, tal, diktläsning, musik och kanonskott. Så även i Karlskrona. Av Karl XI:s insatser poängteras i talen särskilt fredsträvanden och insatser för utbildningen.

Var tid har sina hjältar. Efterkrigstidens monument lyfte fram teknisk utveckling eller arbete. I vårt fall kan Fiskargumman på Fisktorget ses som ett uttryck för statyer från denna tidseran. Att resa ett monument över personer som verkat i Karlskrona och på olika sätt bidragit till stadens utveckling är positivt och säger något om hur vi ser på oss själva idag. Hur detta kan uppfattas om 120 år är det däremot omöjligt att sia om. Men att klustra ett nytt sådant monument ovanpå ett redan existerande känns som ett sätt att försöka polera bort Karl XI-monumentets nationalistiska bakgrund. Att sedan i detta nya monument över "karlskroniternas" strävanden genom tre århundraden citera Eric Dahlberg samt sätta dit "Nescit Occasum", som är en devis som stormakten Sverige använde, sedermera Nordstjärneorden, känns konstruerat och märkligt.

Tankarna bakom 1800-talets försök att ena den brokiga skara människor som bodde i Sverige ter sig idag obekväma och förlegade. Vi är idag medvetna om att föreställningen om ett gemensamt förflutet konstruerades vid denna tid. Dock kan man i en önskan att befria sig från detta arv inte bara förkasta nationalismens monument. Vi riskerar att upprepa de fel i historieskrivningen som vi anklagar 1800-talet för. Det riskerar återigen att bli historieförfalskning och historierevisionism. Vi behöver dessa "svåra" monument för att bättre förstå vår historia.

Vi föreslår därför att det nya monumentet läggs på en annan plats på Stortorget.

Om de signaler som statyn utsänder är så svårhanterade är det ärligare att föreslå en flytt till en monumentpark, i vårt fall Wämöparken. Men de krafter som vi antar att kommunen vill motverka genom att förändra monumentet, kommer sannolikt bara stärkas genom ett ovarsamt agerande. När man exempelvis för några år sedan föreslog att flytta Karl XII i Stockholm väckte det mycket starka känslor.

Gräsytan är samtida med monumentet. Vi anser att gräsytan tillsammans med kandelabrarna är en del av monumentet och därför har ett skyddsvärde. Det formspråk som 1800-talet bidragit med genom små, runda och strukturerade oaser i en i övrigt karg miljö, är en del av Karlskronas arkitekturhistoria. Trossö behöver sina grönytor. Här har samspelet mellan torg, staty och plantering fått verka i över 100 år. Att som ett uttryck för vår tidsanda dra ett streck över allt genom en uppenbar förvanskning av en fullt fungerande och även folkligt uppskattad tidsring är inte berättigat.

Monumentet är dåligt underhållet. Kandelabrarna rostar och delar av den gjutna utsmyckningen har fallit av. Det vore bättre att satsa medel på att iordningställa monumentet istället för att bygga om det. Fördyrande och historiskt-antikvariskt tveksamma initiativ riskerar att drabbas av efterklokhetens granskande öga.

Sammanfattningsvis menar vi att det är lovvärt att resa ett nytt monument över "karlskroniternas" strävanden och att lyfta fram personer som levt och verkat i staden. Men placeringen av detta monument bör inte vara på samma plats som Karl XI-monumentet. Det är också önskvärt att Blekinge museum på ett tidigt stadium är mer delaktig i diskussioner om förändringar i kulturhistoriskt viktiga delar av staden.

För Blekinge museum,

Ola Palmgren, museipedagog och arkeolog
Jimmy Juhlin Alftberg, byggnadsantikvarie
Mikael Henriksson, chef Kulturmiljövård